

УДК 821.161.2 – 1.09 Франко І

I. FRANKO'S POEM "HIMN. ZAMIST PROLOGA" AS A
MANIFESTATION OF THE AUTHOR'S SELF-AWARENESS
ПОЕЗІЯ І.ФРАНКА «ГІМН. ЗАМІСТЬ ПРОЛОГА» ЯК ПРОЯВ
САМОУСВІДОМЛЕННЯ АВТОРА

Vilna Y. V. / Вільна Я.В.

d.phil.s., prof./д. філол. н., проф.

ORCID 0000-0002-1026-5198

Taras Shevchenko National University of Kyiv,

Taras Shevchenko Blvd, 14, Kyiv, 01601

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

б-р Т. Шевченка, 14, Київ, 01601

Анотація: У статті аналізується поезія І. Франка «Гімн. Замість пролога». Розглядаються причини пролонгованих у часі шаблонних форматів інтерпретації твору. На основі аналізу цього твору та ряду інших розглядається пріоритет категорії Духу для митця. Таким чином, у статті критичному аналізу піддана абсолютизація соціальності та революційного пафосу цієї поезії, що домінували в минулому. Аналізується у дослідженні також проблема спільності чи відмінності образних парадигм поезій Ю. Словацького та твору І. Франка. Натомість підкреслено принциповість маніфестування І. Франком категорії Духу в поезії «Гімн. Замість пролога» як однієї з базових ідей його творчості.

Ключові слова: інтерпретація, категорія Духу, революційний пафос, ідейна стратегія твору, ремінісценції, самовідповідність.

Вступ. Загально визнано, що свідченням поступу особистого, інтелектуального та художнього І. Франка є його друга поетична збірка «*З вершин і низин*» (перше видання вийшло друком у 1887 році; друге - доповнене, збільшене майже вчетверо, надруковане у 1893 році).

У історії української літератури ХІХ ст. ця збірка, як і «Кобзар» Т. Шевченка, є також багаторівневою і багатовимірною та, за результатами художнього пошуку і здобутків у різних жанрах, - абсолютно новаторською.

Поетика збірки І Франка є рівновеликою не лише художньому мисленню поета, а також тому, що він означив «своїм художницьким сумління – решта нехай іде мишам на снідання» [3, 440]. Чіткість особистісних пріоритетів автора у творі, про які ми будемо вести мову, у радянському літературознавстві переважно ігнорувалася (за винятком компаративістики – Я.В.) та й тодішня цензура обмежувала можливості досліджень із сфери психології творчості.

Кожен із розділів збірки «З вершин і низин» розподілено на поетичні цикли, що за поетовою логікою розгортання думки витворює відчуття міжтекстового ідейного, духовного, емоційного зв'язку не лише в межах циклу та розділу, а й усієї збірки. Цей в основі своїй модерний принцип поетичного мислення давав нагоду читачам замислитися й над концептуально новими можливостями розгортання поетичної думки як такої, підважуючи тим концептуальність принципу діалогічності мистецтва.

Початком збірки загалом, і першого розділу «De profundis» зокрема, і є поезія «Гімн. Замість пролога», що не лише готує читача до сприйняття всього тексту книги, а й увиразнює авторську стратегію через презентацію власного

розуміння первинності категорії Духу.

Сприйняття цієї збірки як непересічного творчого акту є можливим за умови якісного рівня культури та освіченості читацького загалу. І, до речі, такого ж градусу включення особи у громадсько - політичне життя, який був притаманний митцеві.

Результати дослідження. Вище зауважене ігнорувалося в оцінках поезії «Гімн. Замість пролога» протягом довгого часу. Під кінець 80-х рр. ХХ століття, (а це доба СРСР, хоча вже і часів Перебудови – Я.В) подибуємо доволі млявий критичний поступ у інтерпретації цього знакового твору. Саме до цього періоду для початку ми змушені звернутися, бо відлуння тих тверджень відчуваємо і донині не тільки у різномірних текстах, що наповнюють Інтернет, а й у наукових статтях.

До прикладу, у підручнику «Історія української літератури другої половини ХІХ ст.» ми буквально ще вчора читали: «Провідний образ поезії - образ вічного революційного духа народу, що постає у творі як сила, «що тіло рве до бою»... але саме зараз настав час його найвищого вияву, який полягає у згуртуванні мільйонів... Що ж таке вічний революційний дух? У поетичній формі Франко розкриває могутній вплив ідей соціалізму... І ніщо на світі не може зупинити цей революціонізуючий вплив ідей наукового соціалізму...

Поезія «Гімн» немовби ввела передове українське поетичне слово в русло пролетарської революційної лірики... Франко постає у цьому творі як поет-агітатор, поет-пропагандист, який має високий дар проникнення в сутність соціально-економічних та політичних подій і їх мистецького переосмислення і втілення. Збірка «З вершин і низин» – яскраве свідчення тих ідейних і художніх висот, яких досягнув поет-революціонер, по праву названий нащадками Вічним революціонером» [14, 344-345].

Тепер звернемося до тексту «Історії української літератури. Том перший. Дожовтнева література», який вийшов друком у 1987 році: «Гімн І. Франка – художньо-публіцистичне втілення й узагальнення впливу соціалістичних, насамперед марксистських ідей на суспільну думку і визвольний рух в українських землях» [15, 446] або «Ліричний герой збірки – сміливий борець-революціонер, мислитель, до самозреченості відданий інтересам трудового народу...»[там само].

І лише у текстах навчальної літератури ХХІ ст. можемо віднайти більш-менш адекватні інтерпретації, в яких автори наголошують на непересічності та виїмковості мистецького досвіду І. Франка в процесі осягнення можливостей реалізації власного духовного потенціалу та обраних ідей у художньому слові.

Тут таки спочатку підкреслюється вага соціально-політичного контексту для розуміння ідейної стратегії поета, а вже потому,- буквально пунктиром, - про закономірність реалізації духовного виміру особистості в поезії. Останнє із вище зауваженого,- за інерцією радянських ідеологем,- знову ж таки звучить так: «Але генезис «Гімну» значно складніший і глибший. Образ духу – Вічного революціонера - як перетворювальне начало, символ невпинного діалектичного руху до самовдосконалення проникав у естетичну свідомість епохи, заповнював уми й серця прогресивної інтелігенції Європи, що пристрасно жадала

суспільного оновлення» [16, 137]. І тільки після цього: «Міф вічного революціонера впливає з естетичної потреби «я» самого письменника і визначає магістральний напрям його творчості. Усе життя І. Франко прагнув «з низин тих, мрячних і лячних» піднести дух свого народу, освятити його потяг до героїчного» [16, 138].

Однак поетичне слово І. Франка, особливо в цілісному контексті його доробку, може дати для осмислення його не лише як митця загалом, а й феномена його особистості більше, аніж будь-яке наукове і тим паче популярне дослідження (при всій повазі до праць талановитих літературознавців і популяризаторів української літератури сучасності та минулого - Я.В.).

Переконані, лише використання принципу реального і уважного прочитання, здатне налаштувати читача на хвилю мотивацій і пріоритетів самого І. Франка. Тільки так можна адекватно сприйняти задеклароване автором у поезіях «Гімн. Замість пролога», «Декадент», «Сідоглавому», «Лісова ідилія» та інших творах. Відчути драматизм зізнань автора у передмові «Дещо про себе самого» та інших працях, осягнути складність його позиції як людини через невіру більшості в можливість змін на краще, врешті, через недоброзичливість сучасників, що супроводжувала його протягом життя.

У незворотності духовних пріоритетів І. Франка переконує читачів і образ головного героя його твору «Перехресні стежки». Підтвердженням тому є один із провідних конфліктів твору. Письменник наділяє головний образ твору виразними рисами протагоніста, підважуючи внутрішніми монологами адвоката те, що є характерним і важливим для нього як людини, те, на чому він наголосив у «Дещо про себе самого».

Герой «Перехресних стежок» Євген Рафалович – це український інтелегент, який не тільки розуміє власну відповідальність перед рідним народом, а просто не може жити інакше. Його праця на захист прав простих людей має сенс навіть за умови нерозуміння і невдячності тих, кого він прагне захистити.

Рівень свідомості та діяльність «народного адвоката» є реальною альтернативою духовній слабкості як окремої особистості, так і громади загалом. Така життєва стратегія - складне випробування і вона не для слабких духом. Автор твору сам знав ціну кожній миті поступу і супротиву, тому таким яскравим і переконливим постав перед читачами цей образ.

Долаючи закономірну втому від життєвих негараздів, прикрих розчарувань, творчих сумнівів і невдач, «проскрибований» (так митець називав свого героя Мирона у творі «Моя стріча з Олексою» - Я.В.) владою, І. Франко не втомлювався переконувати читачів, що здатен зберегти віру в людей і у свою справу. І це насамперед підважує снагу до дії: «...Нехай життя – борба, // жорстокі, дикі лови, // а в сфері духа є лиш різномірність!» [2, 509]

У минулому ХХ ст. увагу читачів традиційно звертали на те, що провідні ідеї та настрої збірки закладаються символізмом програмової поезії «Гімн. Замість пролога», що і не може бути заперечено.

Однак, гадаємо, усвідомлення якості і глибини символізму цієї поезії важко вповні осягнути, відокремлюючи цей текст від решти творів автора. У

цьому разі інтерпретація провідної ідеї твору вимагає ширшого кола аргументації - врахування авторського художнього контексту, широкого літературного обрію, конкретики історичного фактажу та соціально-політичних реалій, врахування доміант тих чи інших філософських ідей.

Використання хоча б деяких аспектів такого підходу, вважаємо, увиразнить і проблему поцінування ролі впливу на І. Франка творчості Ю. Словацького. Темі зв'язків І.Франка із польськими романтиками присвячено десятки кваліфікованих праць: Г. Вервеса, Г. Грабовича, М. Ільницького, С. Козака, Р. Радішевського і багатьох інших. У них часто наголошувалось, що романтичний архетип Духу в цьому Франковому маніфесті кореспондується з поезією Ю. Словацького. До прикладу, про це писав ще П. Филипович.

Дійсно, в доробку Ю. Словацького 30-х років XIX ст. є поезії з аналогічною назвою «Гімн». Апелюємо до віршів цього польського романтика у двох перекладах українською, що були зроблені в середині XX ст. та найчастіше згодом передруковувалися у різних виданнях (переклад Є. Дроб'язка, переклад М.Рильського). У цих текстах українською навіть словосполучки «вічний революціонер» ми не віднайдемо.

Вона постає в поезії Ю. Словацького «Відповідь на «Псалми майбутнього»» (1845р.). Автором «Псалмів майбутнього» був Зигмунд Красинський – один з трьох польських поетів-провидців, візіонерів доби романтизму. Йдеться про А. Міцкевича, Ю. Словацького, З. Красинського.

З. Красинський (письменник, філософ та ідеолог) був польським патріотом, прихильником еволюційного варіанту соціального поступу, мріяв про духовне відродження, національну солідарність поляків. Йому була близькою ідея національного месіанства Польщі, тому він в принципі не сприймав ідею революції як форму радикального перетворення дійсності, однак польську шляхту й аристократію активно критикував.

Ті кілька псалмів З. Красинського, що були опубліковані у 1845 році, і реакція Ю. Словацького на них, активізували вже існуючу полеміку між консервативним і демократичним таборами в інтелектуальному просторі тодішньої Польщі у переддень революційних заворушень у Європі.

Ю. Словацький вважав, що З. Красинський - шляхтич, який підсвідомо не довіряє народові, не здатен відчутти і його потенціал, а тому його політичні заклики не можуть сприйматися як конструктивні.

Відтак у поезії «Відповідь на «Псалми майбутнього»» Ю. Словацький славить народ, оскільки останній, на його думку, якраз і є носієм того «духу вічного революціонера». Ця поезія для поляків прозвучала як виклик шляхті, що, як і осібно її представник З. Красинський, не вірять у вільне майбутнє цього народу.

Суто романтичне начало прекрасної поезії Ю. Словацького є очевидним - це проявляється і в образній парадигмі, і в ідеї, і в певному містицизмі твору. Домінанта романтичних гасел тут відповідна як актуальним естетичним вимірам тієї доби, так і актуальним політичним альянсами та ілюзіями щодо закономірності змін на краще одразу по революції.

До слова, зауважимо, що досвід політичних рухів Європи 40-х рр. XIX ст.

свідчить, що історія Великої Французької революції ХУІІІ ст. з її нібито пречудовими гаслами про «свободу, рівність, братерство» (пригадаємо, як М. Цвєтаєва вже у ХХ ст. висловила у поезії «Фортуна»: «потрійна омана Свободи, Рівности, Братерства» - Я.В.) – не взірєць, оскільки неоднозначні наслідки того величного історично-соціального дійства кінця ХУІІІ ст. мало чому навчили очільників та учасників наступних революцій.

А заради чого І. Франко написав твір, який назвав «Гімн. Замість пролога»? Відповідь можна знайти у другому і третьому рядках його поезії. Тим паче, що у Ю. Словацького в жодному творі немає такого експресивного і потужного вислову, як «Дух, що тіло рве до бою», який витворив І. Франко, і який передусім, на наш розсуд, у більшості вдумливих читачів асоціюється з ним самим, з його мистецьким єством, свідомістю та світовідчуттям. Читач усвідомлює, що для поета Богом даний йому Дух – то і є невтомний внутрішній «вічний революціонер», мотто енергії в процесі здобуття ним та його народом « поступу, щастя, волі». Це та сила, що формує і формує його вищі вольові цілі. Поет сповнений оптимістичної віри у «дух, науку, думку, волю», завдяки яким здобувається «розвидняючийся день». Поет наснажений Духом і тільки тому здатен мотивувати інших спраглих до продуктивних діянь: «Не ридать, а добувати //Хоч синам, як не собі, // Крашу долю в боротьбі» [3, 8]

Все - таки словосполука «вічний революціонер» у Ю. Словацького та І. Франка у поетичному символізмі не є тотожною. Отож, чи таким вже однозначним має залишатися твердження про цю поезію І. Франка як ремінісценцію виїмково поезії Ю. Словацького? Чи дійсно твір І. Франка, як і досі твердять, «зітканий з образної системи Ю. Словацького»?

У словосполуку «вічний революціонер» І. Франко вкладає інакший зміст, аніж польський поет-романтик. Згадаємо слова А. Крушельницького, який стверджував, що «зміст, істота вірша» у І. Франка – це найважливіше. Врахуємо це тут, хоча, як на нашу думку, твердження, що зміст є «найважливіше» в контексті аналізу рецепцій поетичних експериментів І. Франка не таке вже й очевидне.

Для поета вислів «Дух, що тіло рве до бою» із поезії «Гімн. Замість пролога», що була написана в 1880 році, не є просто ефектною, сильною фразою. Так озвучується його персональний код, вербалізується один із ключів до сценарію його життя. Саме Дух, що дається Творцем, наповнює, вивершує та структурує все його єство, постійно додає йому сил, аби невпинно «довгу, утяжливу» працю на громаду, а, отже, працю на інших та інакших, - робити не просто плідною, а конче необхідною і самій особистості.

У результаті суголосності традиції візіонерства романтиків, Т.Шевченка в першу чергу, він постає провидцем щасливого майбутнього свого народу, заради якого тут і зараз він і зосереджується на звитяжній праці. Покликаємося у цьому разі не лише на поезію «Гімн. Замість пролога», а й на поезію І. Франка № 10 із збірки «Із днів журби»: «Суспільна праця довга, утяжлива, / зате ж плідна, та, головно, вона / одна лиш може заповнить без дива / життя людини, бо вона одна / всіх сил, всіх дум, чуття, стремлінь людини / жадає, їх вичерпує до дна» [1, Т.3, 14-16].

Неоромантичний вірш «Гімн. Замість пролога» І. Франка за композицією, образністю, ритмомелодикою й досі беззаперечно нагадує поезію Ю.Словацького виїмково тим, хто ментально не може, або усвідомлено не прагне позбутися минулих кліше, відповідно до яких українська література ХІХ ст. навіть у кращих своїх зразках здатна була бути лише вправним відбитком ідейних тенденцій і художніх здобутків інших європейських літератур, передусім російської, німецької, французької і польської.

Зауважимо, вагу досліджень діалогу культур, зокрема в європейському дискурсі, вважаємо аксіоматичною позицією. Українська література в компаративному аспекті – це терен для досліджень, що не має обмежень. Національна літературна компаративістика – це поважна наукова школа і роль І. Франка у ній як дослідника є також однією із фундаментальних. Тим паче, що сам І. Франко, інтелектуал і ерудит, завжди як митець був відкритим до нових впливів і вражень, які ніколи не заперечував. Він багато на цю тему висловлювався принагідно і у фундаментальних наукових працях, що свідчить про його усвідомлення усіх плюсів і мінусів цих процесів у процесі художнього мислення і остаточного акту.

Для тих же, хто налаштований враховувати саму сутність ідеї, семантики (нагадаємо, що останній термін живиться значенням слів із грецької мови: «значущий, означати, вказувати, позначка, символ» - Я.В.) творів подібного жанру і такого місця певного твору у доробку митця, не складно буде помітити, що, відповідно до його семантики, емоційного посилення, невідповідності пафосу перед читачем постає особливий текст.

Сприймається ця поезія як цілком оригінальна, бо Дух, який звеличує поет, – це визнання тієї сили, що веде його особисто. Поет впевнено продукує Словом вільне і щасливе майбутнє свого народу, сподіваючись, що його переконання і зусилля, його досвід і приклад також закладають підвалини повноцінного буття тих, хто здатен його почути і відчувати. У творі відлунюють першочергово ті філософські стратегії, які склали основу світогляду І. Франка, вони не дорівнюють ідеалам та художнім стратегіям польського романтика. У цих митців слова відмінний світогляд і концепції творчості. І тому Дух у поезії І. Франка ніяк не може бути проекцією містичної теорії Ю.Словацького про вічного Короля-Духа, який перевтілюється в часі у різних видатних історичних діячів і тим надихає народ на боротьбу. Натомість єднає поетів розуміння важливості їхнього поетичного дару, який визначає і їхнє покликання.

Але знову ж таки, хіба І. Франка серед інших митців і науковців, тут лише до Ю. Словацького можна доєднати? Як не згадати тут феномен українського кобзарства, що репрезентував український фольклор, поезію Т. Шевченка, П. Куліша та інших українських поетів - попередників і сучасників І. Франка. Як не згадати тут Гердера Йоганна Готфріда з його філософією та твердженням, що «поет є творцем народу».

Зауважене є важливим, враховуючи інерцію шаблонів багаторічної радянської пропаганди, що наполегливо спрощувала ідею цього твору і концептуальність її ролі у творчості митця. Подібне можливе і через те, що

загал найчастіше лише позірно демонструє власну суголосність ідеям і естетичним пошукам непересічних митців, і тим паче геніїв, - внутрішньо лишаючись неспроможними до усвідомлення глибини їхніх ідей та мотивацій, новаторства художніх здобутків.

Поряд із цим, індиферентність більшості читачів до глибин внутрішнього світу митця загалом, незнання біографії конкретно І. Франка, приблизність уявлення про нього як науковця і письменника довгі роки сприяли перевазі поверхневих оцінок його ролі в історії літератури.

Сам поет закономірність потенційно сфальшованих рецепцій власної творчості добре усвідомлював. Нагадаємо, що у циклі «Профілі і маски» зі збірки «З вершин і низин», збірці «Мій Ізмарагд» проблема ця ним також осмислена.

І ще один суттєвий аспект. У поезії «Співакові» зі збірки «З вершин і низин» автор закликає співця бути «як божа пшениця» і визнає: «Але ж, леліючи в темній обслоні// Сочні зерняточка, знає стебло// Що на будуще воно принесло// Нове, багатше життя в своїм лоні» [3, 59]

Вочевидь, що поет знає, - він працює на перспективу, на майбутнє. Рендалл Коллінз у книзі «Соціологія філософій: глобальна теорія інтелектуальної зміни», аналізуючи інтелектуальну історію людства за 25 століть, стверджував що вагома ідея спочатку має «прожитися» як мінімум трьома поколіннями перед тим, як буде передана четвертому поколінню, що зможе вже дійсно дати їй повноцінну раду.

Саме тому І. Франко, коли стверджував: «Міліони зве з собою,- // Міліони радо йдуть, // Бо се голос духа чуть» [3, 7], пречудово усвідомлював те, що допоки про «міліони» тих, хто готовий життя покласти на те, аби настав «розвидняючийся день» зарано сподіватися. Та автор упевнений, що їх духовне відродження – невідворотне і близьке. Процес формування свідомих будівничих гідного життя – це завдання не для одного покоління. Власне, про початок процесу усвідомлення людиною своїх прав і політичних свобод, про її готовність до боротьби за власну гідність і незалежність йдеться, зокрема, у творі «Борислав сміється» І. Франка, де головним героєм постає той, хто ставить перед собою такого роду завдання, і це - Бенедьо Синиця.

У творі «Гімн. Замість пролога» тричі вживається лексема «сила», врешті, знаходимо і потужну словосполуку «Словом сильним». Так само, лексема «Дух» вжита у творі теж чотири рази. Пропорційність такого поєднання має сенс, бо апріорним для автора є твердження, що Дух потенційно є силою.

Наведене вище не є випадковим збігом чи випадковою кількісною паралеллю, а знаком абсолютної впевненості поета у місії Слова - сприяти реалізації величної, одночасно, й утопічної у першій частині висловленого, однак такої, що відповідає «всесвітнім надіям та чеканням», як писав В.Ерн. Маємо на увазі слова: «Щезнуть сльози, сум, нещастя...». І далі нам нагадує автор про найважливіше в оптимістичній другій частині - «Сила родиться й завзяття». [3, 8]

Звернемо увагу також й на те, що у поезії «Декадент» І. Франко нагадує своїм опонентам, які не мали снаги чи змоги, аби заглибитися у його творчість,

тим, хто у свій час також не спромігся усвідомити головного посилу «Гімну. Замість пролога», що він сам є і завжди буде - «прологом», а не «епілогом».

Висновки. Наведені міркування щодо поезії І. Франка «Гімн. Замість пролога» опираються на врахування ваги ідеї саме у такому жанрі твору та, відповідно, на розуміння творчою особистістю ідеї індивідуальної свободи та індивідуальної відповідальності у творчому акті.

Маємо привід замислитися над вагою того, що той, хто декларує свою позицію у творі, - це alter ego автора - зі своїм знанням того, які цілі має ставити перед собою особа, аби стати особистістю, яку функцію у виборі завдань виконує свідомість, які плани і програми діяльності вона розробляє і як Буття і Дух людини корегує ті свідомі установки. Набуті «знання» і «розуміння», індивідуальний досвід збагачують свідомість і уяву автора, підводять його до необхідності з'ясування дійсного сенсу явищ і процесів. Чи достатньо тих знань і досвіду, аби досягнути власної відповідності «найвищому закону»? Без визнання потреби піднесення особистості до рівня гармонії з Духом цієї відповідності досягнути складно.

У поезії «Гімн. Замість пролога» І. Франком однозначно визнається примат Духу, і стверджується також, що без сили Духу не здобувається Свобода, світлом якої наповнюється «Розвидняющий день». У поезії стверджується, що це має бути свідомий вибір кожного. Звичайно ж, це набуває значення за умови успішної реалізації усвідомленого.

У І. Франка із цією реалізацією в житті та творчості все склалось. Власне, сталося, бо: «Особистість - це морально самокерована система, результат свідомого вибору людиною свого власного образу. Це здатність, згідно визначення Канта, бути господарем самому собі» [18, 36].

А відбувся цей вибір, як пише автор у поезії «Чим пісня жива?» зі збірки «З вершин і низин», бо: «Бо нап'ятий мій дух, // Наче струна-прім; // Кожний вдар, кожний рух // Будить тони в нім» [3, 58]

На таку чіткість у означенні ваги персонального виміру автора твору й, одночасно, його права на примат ідеї, що реалізується у творчості, здатен не кожен талановитий митець, до цього може бути готова лише непересічна особистість, для якої творчість, як і філософія, є також спробою осмислення і пізнання життя через ідею. Згадаємо Платона, який вважав «Дійсне пізнання ми маємо, коли рухаємось від ідеї через ідеї до ідеї».

Це твердження Платона настільки рівноцінно досвіду І. Франка, що може знівелювати стоси розмислів щодо оригінальності, новаторства чи вторинності ідей та образів його твору «Гімн. Замість пролога». Тим паче й проблеми залежності цієї поезії від творчого досвіду суто Ю. Словацького.

На наш розсуд, у другому та третьому рядках поезії «Гімн. Замість пролога» маємо зразок не лише презентації наскрізних, стрижневих цінностей поета, а й акцентацію головних цілей і пріоритетів митця. «Дух, що тіло рве до бою, // Рве за поступ, щастя й волю» [3, 7].

Це дивовижно точний приклад самовідповідності у поетичному слові, - тому і не втрачає він надзвичайної сили впливу на читачів.

До слова, у І. Франка є твердження, яке на наш розсуд, має аксіоматичний

рівень: «Митець, який свідомо створює поетичний твір, передусім відбирає предмет, найбільш відповідний його індивідуальній вдачі і характерові його таланту, він намагається вивчити, опанувати той предмет, вдуматися і вслухатися в нього і потім заповнити його рамки, так би мовити викристалізованим змістом власного я» [1, Т. 31, 62].

Спробуємо замінити «предмет» на «ідею» і образний вислів «викристалізований зміст власного я» - також спрацює, бо сутнісно також йтиметься про право на відповідність особистості ідеям власної творчості.

Чому саме складає славень І. Франко? Як бачимо, не радикалізму драматичних соціальних перетворень. Ідея цього твору, що сконцентрована вже у перших трьох рядках поезії, визначає пріоритет Духу для нього особисто, бо без того «вічного революціонера», який стимулює міць особистості, не вистачить енергії на подолання власних недоліків заради реалізації великих максим людства.

Тому минулі багаточисленні акценти на виїмковій революційності соціально-політичних поглядів і мотивів поезії «Гімн. Замість пролога» І. Франка чи залежності цього твору від досвіду іншого поета є значно перебільшеними, адже саме сила власного Духу дала можливість поетові бути продуктивним у якості письменника, науковця, громадсько-політичного діяча протягом усього життя і, відповідно, лишитися рівновеликим тим завданням і викликам, що покладалися на нього талантом і часом.

Література:

1. Франко І. Зібрання творів: У 50 т. – К., 1976 – 1986.
2. Франко І. Твори в двох томах.- Т.І.- К., 1986.
3. Франко І. Зібрання творів: У 20 т. – К., 1954. - Т. Х.
4. Іван Франко і світова культура. Матеріали Міжнародного симпозіуму ЮНЕСКО: У 2 кн. – К., 1990.
5. Вервес Г. Іван Франко і питання українсько-польських літературно-громадських взаємин 70-90-х рр. ХІХ ст. – К., 1958.
6. Горак Р. Бажав я для скованих волі - Львів, 2015.
7. Грицак Я. Пророк у своїй вітчизні. Франко та його спільнота. (1856-1886). К., 2006.
8. Гундорова Т. Інтелігенція і народ в повістях Івана Франка 80-х рр. – К., 1985.
9. Гундорова Т. Франко – не каменярь. - Мельбурн, 1996.
10. Дей О. Іван Франко і народна творчість. – К., 1955.
11. Дорошенко І. Іван Франко і зарубіжні літератури. – К., 1961.
12. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст. Франківський період. – К., 1992.
13. Зеров М. Франко – поет // Твори У 2 т. – К., 1991. – Т.1.
14. Історія української літератури другої половини ХІХ ст. Видання друге.- К., 1986.
15. Історія української літератури. Том перший. Дожовтнева література.- К., 1987.

16. Історія української літератури ХІХ ст. (70 - 90-ті роки) У двох книгах. Книга 2.- К., 2003.
17. Каспрук А. Філософські поеми Івана Франка. – К., 1965.
18. Кримський С. Запити філософських смислів.- К., 2003.
19. Ткачук М. Художній світ збірки «З вершин і низин» Івана Франка. – Донецьк, 1997.
20. Словацький Ю. Поезії.- К., 1999.
21. Филипович П. Шляхи Франкової поезії // Филипович П. Літературно-критичні статті. – К.,1991.

References:

1. Franko I. Zibrannia tvoriv: U 50 t. – К., 1976 – 1986.
2. Franko I. Tvory v dvokh tomakh.- Т.І.- К., 1986.
3. Franko I. Zibrannia tvoriv: U 20 t. – К., 1954. - Т. Kh.
4. Ivan Franko i svitova kultura. Materialy Mizhnarodnoho sympoziumu UNESCO: U 2 kn. – К., 1990.
5. Verves H. Ivan Franko i pytannia ukrainsko-polskykh literaturno-hromadskykh vzaiemyn 70-90-kh rr.XIX st. – К., 1958.
6. Horak R. Bazhav ya dlia skovanykh voli - Lviv, 2015.
7. Hrytsak Ya. Prorok u svoii vitchyzni. Franko ta yoho spilnota. (1856-1886). К., 2006.
8. Hundorova T. Intelihentsiia i narod v povistiakh Ivana Franka 80-kh rr. – К., 1985.
9. Hundorova T. Franko – ne kameniar. - Melburn, 1996.
10. Dei O. Ivan Franko i narodna tvorchist. – К., 1955.
11. Doroshenko I. Ivan Franko i zarubizhni literatury. – К., 1961.
12. Zabuzhko O. Filosofiia ukrainskoi idei ta yevropeyskyi kontekst. Frankivskyi period. – К., 1992.
13. Zerov M. Franko – poet // Tvory U 2 t. – К., 1991. – Т.1.
14. Istoriiia ukrainskoi literatury druhoi polovyny XIX st. Vydannia druhe.- К., 1986.
15. Istoriiia ukrainskoi literatury. Tom pershyi. Dozhovtneva literatura.- К., 1987.
16. Istoriiia ukrainskoi literatury XIX st. (70 - 90-ti roky) U dvokh knykh. Knyha 2.- К., 2003.
17. Kaspruk A. Filosofski poemy Ivana Franka. – К., 1965.
18. Krymskyi S. Zapyty filosofskykh smysliv.- К., 2003.
19. Tkachuk M. Khudozhnii svit zbirky «Z vershyn i nyzyn» Ivana Franka. – Donetsk, 1997.
20. Slovatskyi Yu. Poezii.- К., 1999.
21. Fylypovych P. Shliakhy Frankovoi poezii // Fylypovych P. Literaturno-krytychni statii. К.,1991.

Annotation: *The article analyzes the I. Franko's poem "Himn. Zamist Prologa". It examines the causes of time-prolonged template formats of interpretation of the work. Based on the analysis of this work and a number of others, the priority of the Spirit category is considered. Thus, the absolutization of sociality and revolutionary pathos of this poem, which dominated in the past, is critically analyzed in this article. The study also analyzes the problem of the commonality or difference between figurative paradigms in Ju. Slowacki's poems and the work of I. Franko. Instead, the principle of I. Franko's manifestation of the Spirit category in the poem "Himn. Zamist Prologa" is emphasized as one of the basic ideas of his work.*

Key words: *interpretation, Spirit category, revolutionary pathos, ideological strategy of the work, reminiscences, self-relevance.*

**Yaroslava V. Vilna, Doctor of Philology,
prof. Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv**